

En tabellbaserad referens till svenska icke-temporala prepositioner på avancerad nivå (C1/TISUS)

Omfattning: Denna guide behandlar prepositioner som uttrycker **rum, riktning, mottagare, syfte, sätt, medel, orsak, relation** och fasta konstruktioner med verb, adjektiv och substantiv.

Medvetet uteslutna:

- **Tidsprepositioner** (*i veckan, om sommaren, för...sedan, på fredag, sedan, under sommaren* i temporal mening)
- **Partikelverb** (där prepositionen är en betonad verbpartikel som ändrar verbets betydelse: *tycka till, tänka efter, hålla på* osv.). De fall som tas upp nedan, t.ex. *tycka om* = "gilla", *bero på, lita på*, är **prepositionsstyrda verb**, inte partikelverb (prepositionen är obetonad och rektionen följer direkt).

1. Översikt: prepositionernas funktioner

Funktion	Typiska prepositioner	Exempel
Befintlighet (var?)	i, på, hos, vid, mellan, bland, under, över, framför, bakom, ovanför, nedanför, bredvid, intill, inom, utanför, innanför	Boken ligger på bordet.
Riktning (vart? varifrån?)	till, mot, åt, från, ur, genom, över, förbi	Tåget går mot Göteborg.
Mottagare / nytta / syfte	till, för, åt	Hon skrev ett brev till sin syster.
Medel / instrument	med, genom, via	Han öppnade dörren med en nyckel.
Beskaffenhet / ursprung	av, från, ur	Bordet är gjort av trä.
Ämne / innehåll	om, kring, angående	Vi pratade om filmen.
Frånvaro / uteslutning	utan, utom	Kaffe utan socker.
Relation / beteende mot någon	mot, för	Snäll mot djur.

2. TILL och FÖR – mottagare, syfte, nytta

Frågans kärna: Vem tar emot? Vem gynnas? För vilket syfte? — *Till, för* och *åt* är alla "mottagarprepositioner", men de väljer **olika verb** och uttrycker **olika typer av mottagande**. Detta

är en av de vanligaste fallgröparna på TISUS.

2.1 TILL vs FÖR i ett ögonkast

Aspekt	TILL	FÖR
Grundbetydelse	Mottagare av sak, meddelande eller rörelse mot mål	Förmånstagare, "i någons intresse"; mottagare av information som delges ; ändamål; pris
Typiska verb	ge, skicka, säga, ropa, skriva, ringa, sälja, skänka, räcka, leda, hänvisa	berätta, förklara, presentera, påpeka, visa, sjunga, ljuga, avslöja, vikariera, sörja, ansvara
Typisk semantisk roll	Mottagare (recipient) av konkret föremål	Adressat / förmånstagare av abstrakt handling
Frågan	<i>Till vem? Vart?</i>	<i>För vem? För vad? För vems skull?</i>
Engelsk motsv.	<i>to</i>	<i>for</i> (ofta), <i>to</i> (för verb som <i>explain to</i>)
Tysk motsv.	<i>zu / an / nach</i>	<i>für</i>

2.2 TILL vs FÖR – kontrasterande exempel

Mening med TILL	Mening med FÖR	Skillnad
Hon gav boken till Per.	Hon köpte boken för Per.	<i>Till</i> : Per är mottagaren. <i>För</i> : Per är förmånstagaren (boken är avsedd för honom, men ofta i någons ställe / med någons pengar).
Han sa det till mig.	Han berättade det för mig.	<i>Säga tar till; berätta tar för.</i>
Skicka brevet till chefen.	Förklara beslutet för chefen.	Konkret föremål → <i>till</i> ; vidareförmedling av information → <i>för</i> .
Vi går till stationen.	Han kämpade för sitt land.	<i>Till</i> anger mål för rörelse; <i>för</i> anger syfte/sak man försvarar.
Jag är skyldig 100 kr till dig.	Jag betalade 100 kr för boken.	<i>Till</i> : mottagaren av pengar. <i>För</i> : priset man betalar för en vara.
Pengarna räcker till maten.	Pengarna räcker för ett år.	<i>Till</i> : räcker för att bekosta. <i>För</i> : räcker under tidsperiod / situation.
Skälen till beslutet	Av ekonomiska skäl (<i>ej för</i>)	<i>Skäl till + nominalfras</i> ; men <i>av...skäl</i> när skälet kvalificeras av adjektiv.

2.3 Recipient vs nytta/syfte vs ställföreträdande – TILL, FÖR och ÅT sida vid sida

Semantisk roll	Preposition	Exempel	Förklaring
Recipient (tar emot konkret föremål, meddelande)	till	Jag gav presenten till Anna. – Han skrev ett brev till sin chef. – Hon ringde till sjukhuset.	Anna får presenten i sin hand.
Adressat för delgivning av information	för	Hon förklarade reglerna för klassen. – Han berättade saken för mig. – Avslöja inte detta för någon!	Klassen får informationen.
Förmånstagare / "för någons skull"	för	Han offrade allt för sin familj. – Hon kämpade för rättvisa. – En kurs för nybörjare.	Familjen gynnas.
Syfte / ändamål	för / till	Pengar för att köpa mat. – Verktyg till snickeriet. – En kanelbulle till kaffet.	<i>Till</i> används om tillbehör/komplement.
Ställföreträdande handling (= i någons ställe)	åt	Kan du diska åt mig? – Han skotta snö åt sin granne.	Talaren slipper själv diska.
Yrkesmässig ställföreträdare	för	Anna vikarierar för Lisa. – Han talar för partiet.	Vikariera, representera = <i>för</i> .
Riktad gest, reaktion mot någon	åt	Hon skrattade åt filmen. – Han svor åt chauffören. – Polisen gjorde tecken åt dem.	Reaktion eller gest mot en motpart.
Riktning åt visst håll (ej slutmål)	åt	Gå åt höger! – Hon vände sig åt mig.	Riktning, inte mottagare.
Mål för rörelse / kontakt	till	Vi åkte till Spanien. – Jag ringer till Anna.	Slutmålet är centralt.

2.4 Verbgrupper – vilken preposition väljer verbet?

Verbgrupp	Preposition	Exempel
Överlämnande (ge, skicka, skänka, sälja, räcka, låna ut, dela ut)	till (eller <i>indirekt objekt utan prep.</i>)	Hon skickade ett paket till mig. / Hon skickade mig ett paket.
Kommunikation riktad till någon (säga, ropa, skrika, vinka, ringa, skriva, mejla, sms:a, höra av sig, hälsa)	till	Han ropade till mig från andra sidan gatan.
Vidareförmedlande/informerande (berätta, förklara, presentera, påpeka, nämna, avslöja, läsa, sjunga, spela,	för	Hon förklarade problemet för

Verbgrupp	Preposition	Exempel
visa, ljuga, skvallra)		studenterna.
Ställföreträdarverb i yrket (vikariera, arbeta, kämpa, tala)	för	Lisa vikarierar för Anna.
Tjänster utförda i någons ställe / till nytta (tvätta, diska, baka, fixa, laga, hämta, köpa, skotta, bära)	åt	Kan du diska åt mig?
Riktade gester och utbrott (skrika, svära, grimasera, le, nicka, vinka, göra tecken)	åt	Hon skrek åt barnen.
Sändning av e-post/sms	till (även utan prep.)	Mejla till mig / mejla mig.
Verb som tar indirekt objekt utan preposition (be, fråga, hälsa, lova, lära, meddela, rekommendera, svara, erbjuda, föreslå, bevilja)	–	Han lärde mig svenska. (ej till mig)

2.5 Klassiskt minimalt par: köpa något till / åt / för någon

Konstruktion	Betydelse	Kommentar
Jag köpte en bok till Anna.	Anna är mottagaren (present).	Vanligast och säkrast i nutida språkbruk.
Jag köpte en bok åt Anna.	Jag utträttade köpet i Annas ställe (hon hade inte tid själv).	Tjänsten betonas.
Jag köpte en bok för Anna.	Tvetydigt; oftast: <i>för Annas pengar</i> eller <i>för Annas räkning</i> .	Stilistiskt oskickligt utan kontext – undvik.

2.6 Skrika till vs skrika åt – betydelseskilnad

Mening	Tolkning
Han skrek till mig från andra sidan viken att isen var tunn.	Varning, kontakt – riktad mot mottagaren.
Han skrek åt mig att hålla tyst.	Aggressivt utbrott mot någon.

2.7 Ändamålsbetydelser hos till och för

Konstruktion	Preposition	Exempel
Tillbehör, komplement	till	Ett lock till burken; mjölk till kaffet.
Användning, ändamål (konkret)	till	Vad använder du den till ?
Beräknat för en grupp/situation (mottagaranpassat)	för	En lärobok för nybörjare; ett rum för rökare.
Förmån/skull	för	Hon gjorde det för min skull.

Konstruktion	Preposition	Exempel
Orsak / anledning	för	Han fick böter för fortkörning.
Pris, summa	för	Jag köpte den för 200 kronor.
Hinder / skydd	för	Skydd för regnet; rädsla för mörker.
I egenskap av	för	Han räknas för en av landets bästa författare.

2.8 Vanliga fel

Felaktigt	Korrekt	Förklaring
*Han berättade till mig om resan.	Han berättade för mig om resan.	<i>Berätta</i> tar alltid <i>för</i> .
*Hon förklarade till studenterna.	Hon förklarade för studenterna.	Vidareförmedling → <i>för</i> .
*Han skrev åt sin chef.	Han skrev till sin chef.	Mottagare av meddelandet → <i>till</i> .
*Jag köpte presenten för henne.	Jag köpte presenten till / åt henne.	<i>För</i> ger fel betydelse.
*Skälen för det här beslutet	Skälen till detta beslut	Idiomatisk koppling <i>skäl till</i> .
*För ekonomiska skäl	Av ekonomiska skäl	Vanlig anglicism.

3. HOS och ÅT (riktning) – människor och deras sfär

3.1 Grundbetydelser enligt SO

Preposition	SO-betydelse	Engelsk/tysk motsvarighet
hos	"i (någons) hem eller omedelbara närhet/sfär"; "om egenskap, fenomen som finns inom någon"	<i>at someone's place / among / in (a person) — bei + dat.</i>
åt (riktning)	"i riktning mot, åt visst håll"; "till förmån för"	<i>toward / for the benefit of</i>

3.2 Hos – fyra huvud användningar

Användning	Exempel	Anmärkning
Befintlighet hos person	Jag bor hos min mormor. – Vi var hos Anna i går.	Endast med personer, aldrig med ren plats.
Personbunden mottagning (vård, service)	Jag har tid hos tandläkaren / hos läkaren / hos frisören.	Jämför <i>på vårdcentralen</i> (institutionen) men <i>hos doktor Larsson</i> (personen).

Användning	Exempel	Anmärkning
Inneboende egenskap, drag	En envishet hos honom. – Svagheterna hos förslaget. – Ögonen hos leddjuren.	Som engelskans <i>in (a person/thing)</i> .
Hos en myndighet/instans (formellt)	Anmäla det hos Skatteverket; besvara sig hos domstol.	Juridisk fras.

3.3 Hos vs till – befintlighet vs riktning

Riktning / vart?	Befintlighet / var?
Jag ska till tandläkaren.	Jag är hos tandläkaren.
Vi går till Anna.	Vi är hos Anna.
Han åkte till sin mormor.	Han bor hos sin mormor.

3.4 Åt (riktning) – ej att förväxla med åt (mottagare)

Användning	Exempel
Riktning (åt vilket håll?)	Gå åt höger! – Bilen körde åt Nyköpingshållet. – Hon vände sig åt mig.
Förmån / tjänst i någons ställe (se §2)	Han diskade åt mig.
Reaktion riktad mot någon	Hon skrattade åt filmen. – De svor åt mig.

3.5 Mot vs åt – riktningsnyans

Preposition	Nyans	Exempel
mot	Riktning där destinationen är central.	Bussen går mot Stockholm.
åt	Riktning som anger håll, ej nödvändigtvis slutmål.	Gå åt vänster.

3.6 Sammanställning: hos, till, vid, på med människor och platser

Mål/plats	Riktning	Befintlighet
En person	till Anna	hos Anna
En läkare som person	till doktor X	hos doktor X
Vårdcentralen (institutionen)	till vårdcentralen	på vårdcentralen
En myndighet	till Skatteverket	på Skatteverket (<i>arbetsplats</i>) / hos Skatteverket (<i>anmäla</i>)
En byggnad sedd utifrån	till stationen	vid stationen (<i>strax intill</i>)

4. PÅ, I, UNDER och övriga rumsprepositioner

Bakgrundsregel ur Språkriktighetsboken (Språkrådet & NE 2023): *På* används normalt för **öar, halvöar, uddar, näs, berg, höjder, hedar, slätter, herrgårdar och slott** samt **platser med direkt kontakt med vatten** (stränder, kuster). *I* används normalt för **administrativa enheter**: stater, städer, stadsdelar, kommuner, län, landskap. När båda aspekterna är möjliga styrs valet av vilken som dominerar.

4.1 Länder, öar, regioner

Plats	Preposition	Motivering
Sverige, Tyskland, Frankrike, USA, Spanien	i	Stat, administrativ enhet.
Japan, Filippinerna, Kuba, Nya Zeeland, Sri Lanka, Taiwan, Hongkong	i	Administrativ aspekt dominerar trots ö-karaktär (Frågelådan).
Florida, Alaska, Texas	i	Administrativa delstater.
Island	på (vanligast) / i (möjligt)	Vanligast är på Island enligt Frågelådan; <i>i Island</i> möjligt om staten betonas.
Irland	på (ön) / i (republiken)	Båda förekommer; geografi vs stat.
Gotland, Öland, Cypern, Kreta, Sicilien, Madeira, Mallorca, Manhattan	på	Ö, geografisk aspekt dominerande.
Grönland, Madagaskar, Jamaica	på	Ö-aspekt dominerar.
Jylland	på	Anomali (egentligen halvö); etablerad norm.
Skåne, Småland, Dalarna, Värmland (landskap)	i	Administrativ-historisk enhet.
Apenninska halvön, Kolahalvön	på	Halvö.
Mount Everest, Kebnekaise, Kinnekulle	på	Berg.
Närke-slätten, Axevalla hed	på	Slätt, hed.

Strategitips för TISUS: Är du osäker, skriv ut hela namnet med *kommun, län, republik, ögrupp* osv. – då används alltid **i**: *i Republiken Irland, i Lidingö kommun, i Gotlands län* (Språkriktighetsboken).

4.2 Städer, stadsdelar, byar, gator, torg

Typ	Preposition	Exempel
Stad	i	i Stockholm, i Berlin
Stadsdel	i (<i>vanligast</i>), på (<i>för vissa</i>)	i Vasastan, på Södermalm, på Östermalm, på Kungsholmen
By	i	i Sjötorp, i Åkarp
Gata, väg (specifik adress)	på	Jag bor på Storgatan 5.
Torg, <i>-plats</i> , öppen offentlig yta	på	på Medborgarplatsen, på Stortorget, på Sergels torg
Allmänt "i staden"	i	Jag är i stan.

4.3 Byggnader, institutioner, verksamheter

Plats	Preposition	Exempel & nyans
skolan	i (<i>skolgång</i>) / på (<i>arbetsplats, konkret skola</i>)	Mina barn går i skolan. – Jag arbetar på Dalbergsskolan. – Det var 18 grader i skolan i dag (<i>byggnaden</i>).
universitetet	på / vid (<i>formellt</i>)	Hon studerar på Stockholms universitet / forskar vid Lunds universitet.
dagis, förskolan	på	Barnen är på förskolan.
sjukhuset, vårdcentralen, apoteket, banken, posten, biblioteket	på	Han ligger på sjukhus.
jobbet, arbetet, kontoret	på	Jag är på jobbet.
ett företag/myndighet (arbetsgivare)	på	Hon jobbar på Volvo / på Skatteverket.
en kommun (verksamhet vs geografi)	på (<i>arbetsgivare</i>) / i (<i>geografi</i>)	Han jobbar på Umeå kommun = i kommunal verksamhet. – Han jobbar i Umeå kommun = i det geografiska området (<i>tvetydigt — Frågelådan</i>).
restaurang, kafé, krog, klubb	på	Vi äter på restaurang.
hotellet	på	Vi bor på hotell.
affären, biograf, teatern, museet, konserten	på	Vi var på bio / på museet.
kyrkan (gudstjänst)	i	Vi är i kyrkan. (<i>Men: på begravning.</i>)
fängelset	i	Han sitter i fängelse.

Plats	Preposition	Exempel & nyans
lumpen	i	Han är i lumpen.
tåget, bussen, bilen	på (<i>allmänt</i>) / i (<i>inuti, t.ex. bilen</i>)	Jag sitter på tåget; i bilen. Stol/fåtölj som omsluter: i fåtöljen, men på pallen.

4.4 Rumsliga grundprepositioner

Preposition	Betydelse	Exempel
på	Yta, kontakt ovanifrån; offentlig plats	Boken ligger på bordet.
i	Inuti, omsluten av	Maten ligger i påsen. – Han sitter i fåtöljen.
under	Lägre läge än, dolt av	Katten sover under sängen.
över	Högre läge än, ovanför (utan kontakt)	Lampan hänger över bordet.
ovanför	Strikt högre upp (formellare än <i>över</i>)	Hyllan sitter ovanför skrivbordet.
nedanför	Strikt lägre än	Byn ligger nedanför berget.
framför	Direkt framför	Hunden ligger framför dörren.
bakom	Direkt bakom	Cykeln står bakom huset.
bredvid	Vid sidan av	Hon satt bredvid mig.
intill	Alldeles bredvid	Stolen står intill väggen.
vid	I närheten av, längs med	Hon sitter vid datorn.
mellan	Mellan två (eller flera tydligt urskilda)	Han satt mellan mig och Lars.
bland	I en grupp (>2, ej enskilt urskilda)	Hon syntes bland publiken.
kring / omkring	Runt omkring	Familjen samlades kring elden.
runt	Runt om	De gick runt sjön.
inom	Innanför gräns (geografi/abstrakt)	inom EU; inom psykologin
inuti	Inne i (betonad inneslutning)	Det fanns något inuti lådan.
innanför	Innanför (motsats: utanför)	Bilen står innanför grindarna.
utanför	Utanför	Vi stod utanför huset.
utom	Med undantag av	Alla utom Anna.
längs (med)	Parallellt med	Vi promenerade längs stranden.

4.5 Under – konkret och metaforiskt (icke-temporala användningar)

Användning	Exempel	Engelsk/tysk motsvarighet
Konkret läge (lägre än)	Boken låg under bordet.	<i>under / unter</i>
Mängd, värde (mindre än)	Priset var under 100 kronor.	<i>under / unter</i>
Underkastelse, omständighet	under ledning av; under dessa förhållanden	<i>under / unter</i>
Tidsspänn (under sommaren)	<i>temporal — ej i denna guide</i>	–

4.6 Klassiska kontraster

Mening	Tolkning
Hon är på toaletten.	Hon är inne på toaletten (rummet). / <i>toaletten</i> = i toalettstolen.
Han sitter i tåget.	Inuti vagnen.
Han sitter på tåget.	Generellt uttryck, "är åkande".
Hon bor på Söder.	Stadsdel där <i>på</i> är etablerat.
Hon bor i Gamla stan.	Stadsdel där <i>i</i> är etablerat.
Jag satt i fåtöljen.	Fåtöljen omsluter.
Jag satt på stolen / pallen.	Yta.

5. Övriga icke-temporala prepositioner

5.1 AV – mångsidig och förrädisk

Funktion	Exempel	Anmärkning
Agent i passiv	Boken skrevs av Strindberg.	Som engelskans <i>by</i> .
Material / beskaftenhet	Bordet är gjort av trä. – En handling av kärlek.	
Del av helhet	En bit av kakan; många av bilarna; ingen av oss.	
Orsak	Han dog av sjukdom. – Av misstag. – Av ekonomiska skäl.	<i>Av-skäl, ej för-skäl!</i>
Ursprung / källa	Jag fick boken av min mamma.	Person-källa.
Andlig produkt av någon	En tavla av Edelfelt; en bok av Tranströmer.	(SAG/Språkbruk)
Verbalsubstantiv + objekt	Översättningen av boken; diskussionen av problemet	Motsvarar verbets objekt.

Funktion	Exempel	Anmärkning
Inte ägande	–	Aldrig <i>huset av mina föräldrar</i> ; säg <i>mina föräldrars hus</i> . (SAG)
Inte rumsligt ägande	–	Aldrig <i>taket av huset</i> ; säg <i>taket på huset / husets tak</i> .

5.2 MED – sällskap, medel, egenskap

Funktion	Exempel
Sällskap	Jag åt med min syster.
Instrument / medel	Skär brödet med en kniv. – Han betalade med kort.
Egenskap, attribut	En kvinna med rött hår. – En bok med många bilder.
Sätt	Han talade med lugn röst. – med glädje
Relation till	Vad är det med dig? – Hur är det med Anna?
Hjälpa någon med något	Han hjälper mig med läxan.

5.3 OM – ämne, relation (icke-temporala användningar)

Funktion	Exempel
Ämne ("om vad?")	Vi pratade om filmen. – En bok om Sverige.
Kring (kroppsdel)	Halsduken om halsen. – Jag fryser om händerna.
Konkurrens om något	De tävlar om medaljen. – Slåss om makten.
Omsorg om	Hon bryr sig om sina vänner. – Mån om kvaliteten.

Om som temporal preposition (*om en vecka*) — utesluten från denna guide.

5.4 VID – närhet och tillhörighet

Funktion	Exempel
I omedelbar närhet av	Hotellet ligger vid havet. – Han satt vid bordet.
Vid en institution (formellt)	Hon forskar vid Lunds universitet. – En professur vid KTH.
Vid ett tillfälle (situation)	vid mötet, vid examen
Med stöd av	vid närmare granskning

5.5 MOT – riktning, motstånd, jämförelse

Funktion	Exempel
Riktning (mål centralt)	Bussen går mot Göteborg.

Funktion	Exempel
Motstånd, fientlighet	Han kämpade mot systemet. – Snäll/elak mot djur.
Bytesförhållande	En vara mot kvitto. – Byta krona mot euro.
Jämförelse	Resultatet i år mot förra året.
Lutande, i kontakt med	Han stod lutad mot väggen.

5.6 GENOM (och IGENOM) – passage, medel

Funktion	Exempel
Rumslig passage	Tåget kör genom tunneln.
Medel, metod	Han lärde sig svenska genom att läsa böcker.
Förmedling	Jag fick jobbet genom en vän.
Orsak	Genom sin envishet lyckades hon.

Form: Den långa formen *igenom* används ofta efter verb (*läsa igenom, leva igenom*) och som postposition (*natten igenom*).

5.7 ÖVER – ovanför, mer än, reaktion på

Funktion	Exempel
Högre läge (utan kontakt)	Flygplanet flög över staden.
Mer än (mängd/värde)	över 100 personer; över 50 år
Sträckning över yta	En bro över älven.
Reaktion på, känsla	Glad över beskedet. – Förvånad över resultatet. – Ledsen över det inträffade.
Fundera/grubbla	Jag funderar över problemet. (<i>jfr funderar på</i>)
Översikt, kontroll	En översikt över läget.

5.8 MELLAN, BLAND

Preposition	Användning	Exempel
mellan	Mellan två (eller flera tydligt urskilda)	Avtal mellan Sverige och Norge. – Mellan fyra ögon.
bland	I en grupp (>2, ej enskilt urskilda)	Hon var populär bland kollegorna. – Bland annat.

5.9 FRÅN, UR – ursprung och utgångspunkt

Preposition	Användning	Exempel
från	Ursprung, utgångspunkt	Jag kommer från Tyskland. – Brevet är från Anna.
ur	Ut ur (sluten behållare/källa); ur perspektiv	Han tog en bok ur väskan. – Ur mitt perspektiv.

Stilskillnad: Information som framgår **av** rapporten (ej ur). – Citat **ur** boken (källa). Person/agent: *från*; abstrakt källa: *ur*.

5.10 UTAN, UTOM

Preposition	Användning	Exempel
utan	Frånvaro av	Kaffe utan socker.
utom	Med undantag av	Alla utom Lisa kom. – Utom räckhåll.

5.11 KRING (och OMKRING)

Funktion	Exempel	Kommentar
Rumsligt: runt	Familjen samlades kring matbordet.	Neutralt.
Abstrakt: "rörande"	Diskussioner kring frågan.	Språkrådet/Språkkonsulterna varnar: vag preposition; ersätt med om eller en omskrivning för precision.
Cirka (med tal)	omkring 50 personer	Talspråk: <i>runt</i> 50.

5.12 LÄNGS, LÄNGS MED

Användning	Exempel
Parallellt med	Vi gick längs stranden. – Hus längs vägen.

5.13 INOM, UTOM (abstrakt sfär)

Preposition	Användning	Exempel
inom	Innanför gräns (geografi/abstrakt)	inom EU; inom psykologin; inom kort
utom	Utanför sfären	utom synhåll; utom all tvivel

5.14 Sammansatta positionsprepositioner

Preposition	Motsats	Användning
ovanför	nedanför	Strikt högre läge. <i>Hyllan ovanför skrivbordet.</i>

Preposition	Motsats	Användning
nedanför	ovanför	Strikt lägre läge. <i>Byn nedanför berget.</i>
innanför	utanför	Innanför en gräns. <i>Innanför staketet.</i>
utanför	innanför	Utanför en gräns. <i>Utanför huset.</i>
framför	bakom	Före i rummet. <i>Framför porten.</i>
bakom	framför	Efter i rummet. <i>Bakom soffan.</i>
bredvid / intill	–	Vid sidan av.
inför	–	Strax före (situation, ej ren tid): <i>inför provet, inför kungen.</i>

6. Verb + preposition – obligatoriska kollokationer på TISUS-nivå

Dessa **prepositionsstyrda verb** (ej partikelverb) måste läras in utantill. SO ger dem under "KONSTR." för varje uppslagsord.

Verb	Preposition	Exempel
bero	på	Det beror på vädret.
lita	på	Du kan lita på mig.
lyssna	på	Han lyssnar på musik.
titta	på	Vi tittade på filmen.
tänka	på	Jag tänker på dig.
vänta	på	Vi väntar på bussen.
hoppas	på	Vi hoppas på bättre väder.
tro	på	Jag tror på dig.
satsa	på	Han satsar på sin karriär.
svara	på	Hon svarade på frågan.
hänvisa	till	Författaren hänvisar till SAG.
anpassa sig	till	Han har anpassat sig till klimatet.
återkomma	till	Vi återkommer till den frågan.
leda	till	Beslutet ledde till kaos.
tycka om	om	Jag tycker om sushi.
handla	om	Boken handlar om kärlek.
bry sig	om	Han bryr sig om miljön.
be	om	Hon bad om ursäkt.

Verb	Preposition	Exempel
tävla	om	De tävlar om medaljen.
prata, samtala, tala	om	Vi pratade om politik.
längta	efter	Jag längtar efter sommaren.
sträva	efter	Hon strävar efter perfektion. <i>(ej till; vanligt fel hos tyskspråkiga)</i>
leta	efter	Jag letar efter nycklarna.
fråga	efter	Någon frågade efter dig.
skratta	åt	Vi skrattade åt historien.
nicka	åt	Han nickade åt mig.
svära	åt	Han svor åt chauffören.
ägnas sig	åt	Hon ägnar sig åt musik.
utsätta	för	Han utsatte sig för fara.
sörja	för	Han sörjer för sin familj.
stå	för	Han står för kostnaderna.
skydda	mot / från	Skydda dig mot kylan / från regnet.
protestera	mot	De protesterade mot beslutet.
inspireras	av	Hon inspireras av naturen.
påverkas	av	Vi påverkas av klimatet.
dö	av	Han dog av en hjärtinfarkt.
bestå	av	Vatten består av väte och syre.
sluta (<i>upphöra</i>)	med	Han slutade med att röka.
börja	med	Vi börjar med kaffe.
hjälpa	med	Kan du hjälpa mig med detta?
hålla (<i>samtycka</i>)	med	Jag håller med dig.
arbeta/jobba	med	Hon arbetar med marknadsföring.
översätta	från / till	Boken är översatt från ryska till svenska.
ta avstånd	från	Partiet tar avstånd från våld.
skilja sig	från	Det skiljer sig från det vanliga.
oroa sig	för	Hon oroar sig för sin son.
kämpa	för / mot	Kämpa för rättvisa / mot orättvisa.

7. Adjektiv + preposition

Adjektiv	Preposition	Exempel	Anmärkning
arg	på (<i>person</i>) / över / för (<i>orsak</i>)	Jag är arg på dig för att du ljög. – Hon är arg över det inträffade.	Två prep. samtidigt möjligt.
sur	på / över	Sur på mig över kommentaren.	
irriterad	på / över	Irriterad på kollegan / över ljudet.	
ledsen	över / för	Ledsen över beskedet. – Förlåt, jag är ledsen för det.	
trött	på	Jag är trött på att vänta.	Aldrig <i>trött med</i> .
nöjd	med	Vi är nöjda med resultatet.	
missnöjd	med	Hon är missnöjd med lönen.	
stolt	över	Han är stolt över sin dotter.	Engelska <i>proud of</i> → ej av. Vanligt fel.
glad	över / åt	Glad över beskedet; glad åt presenten.	<i>Glad i</i> är finlandism – undvik.
besviken	på / över	Besviken på sin vän / över resultatet.	
överbaskad	över / av	Överbaskad över händelsen / av beskedet.	
förvånad	över	Förvånad över reaktionen.	
medveten	om	Hon är medveten om problemet.	
omedveten	om	Han var omedveten om risken.	
rädd	för (<i>fara</i>) / om (<i>mån om</i>)	Rädd för spindlar. – Rädd om sina barn.	Viktig TISUS-distinktion.
orolig	för / över	Orolig för sin hälsa.	
nervös	för / inför	Nervös inför provet.	
nyfiken	på	Nyfiken på den nya boken.	
pigg	på	Pigg på en kaffe?	
sugen	på	Sugen på glass.	Talspråk.

Adjektiv	Preposition	Exempel	Anmärkning
intresserad	av	Hon är intresserad av historia.	Aldrig <i>intresserad i / för</i> . Engelska/tyska <i>interested in / interessiert für</i> lurar.
road	av	Han var road av föreläsningen.	
beroende	av	Sverige är beroende av export.	
oberoende	av	Hennes beslut var oberoende av mitt.	
kär	i	Han är kär i Maria.	Aldrig <i>kär till / av</i> .
förälskad	i	Hon är förälskad i honom.	
galen / tokig / förtjust	i	Jag är förtjust i choklad.	Positiva känslor → i .
svag	för	Hon har en svaghet för chokladglass.	
skicklig / duktig / bra	på	Han är duktig på matematik.	
dålig	på	Hon är dålig på att laga mat.	
ansvarig	för	Han är ansvarig för projektet.	
skyldig	till	Han är skyldig till brottet.	
oskyldig	till	Hon är oskyldig till anklagelsen.	
beredd	på	Vi måste vara beredda på det värsta.	
van	vid	Hon är van vid att tala inför grupp.	Ej till . Vanligt fel hos tyskspråkiga.
oense / överens	om	Vi är överens om beslutet.	
snäll	mot	Var snäll mot djur.	Aldrig <i>snäll till / för</i> .
elak	mot	Han är elak mot sin syster.	
dum	mot (<i>beteende</i>) / i (<i>intellekt</i>)	Du är dum mot mig. – Han är inte dum i huvudet.	
vänlig	mot	Vänlig mot främlingar.	

Adjektiv	Preposition	Exempel	Anmärkning
angelägen	om	Angelägen om kvaliteten.	
mån	om	Mån om sitt rykte.	
säker	på	Är du säker på det?	
osäker	på	Osäker på vad jag ska göra.	
typisk	för	Detta är typiskt för honom.	
viktig	för	Detta är viktigt för mig.	
lämplig	för	Boken är lämplig för nybörjare.	
nödvändig	för	Vatten är nödvändigt för livet.	

7.1 Mönster för känslor – minnesregel

Preposition	Typ av känsla / förhållande
på	Aggressiva eller mot person riktade känslor: arg, sur, irriterad, trött, säker, nyfiken, pigg
över	Reaktion på orsak (ofta + <i>att</i> -bisats): glad, ledsen, förvånad, besviken, stolt, irriterad
för	Negativa känslor inför något hotfullt: rädd, orolig, nervös; även <i>svag för</i>
i	Positiva, "kärleksbetonade" känslor: kär, förälskad, förtjust, galen, tokig
av	Passivt påverkad: intresserad, beroende, road, inspirerad
mot	Beteende mot någon: snäll, elak, dum, vänlig
om	Omsorg / medvetenhet: mån, angelägen, medveten, överens
vid	Vanans preposition: van vid

8. Substantiv + preposition

Substantiv	Preposition	Exempel
anledning	till	Anledningen till strejken är låga löner.
orsak	till	Orsaken till olyckan är okänd.
skäl	till (<i>huvudfall</i>) / för	Skälen till beslutet. – Av ekonomiska skäl.
brist	på	Brist på vatten.
hopp	om	Det finns hopp om förbättring.
krav	på	Krav på rättvisa.

Substantiv	Preposition	Exempel
svar	på	Svaret på frågan.
fråga	om	En fråga om liv och död.
exempel	på	Ett exempel på detta.
bevis	på / för	Bevis på skuld. – Bevis för påståendet.
tecken	på	Tecken på förbättring.
intresse	för	Intresse för litteratur.
kärlek	till	Kärleken till musiken.
hat	mot	Hat mot orättvisa.
rädsla	för	Rädslan för mörker.
ansvar	för	Ansvar för projektet.
risk	för	Risk för olycka.
chans	till / för	Chans till vinst.
möjlighet	till	Möjlighet till utveckling.
överskott	av	Ett överskott av mat.
översikt	över	En översikt över läget. (<i>Ej av.</i>)
skillnad	mellan / på	Skillnad mellan A och B. – Stor skillnad på sakerna.
jämförelse	med / mellan	I jämförelse med förra året.
förhållande	till / mellan	Hans förhållande till sin far.
inflytande	på / över	Inflytande på beslutet. – Över sina anställda.
tro	på	Tron på demokratin.
åsikt / uppfattning	om	Hennes åsikt om filmen.
recension	av	Recensionen av boken.
diskussion	om / av / kring	Diskussion om klimatet. (<i>Kring är vagare; av för formell "diskussion av problemet".</i>)

9. Vanliga fel hos talare av engelska och tyska

Den största TISUS-fallgruppen är **direktöversättning från modersmålet eller engelska**. Tabellen sammanfattar fel dokumenterade hos andraspråksinlärare vid Stockholms universitet (Språkbruk: *Prepositioner, verbpartiklar och stavning är svårt i svenskan*) och hos Språkrådet.

Felaktigt (modersmålspåverkat)	Korrekt svensk form	Modellspråk
*intresserad i musik (eng. <i>interested in</i>) / för musik (ty. <i>interessiert für</i>)	intresserad av musik	EN/DE
*stolt av sin son (eng. <i>proud of</i>)	stolt över sin son	EN
*vänta för dig (eng. <i>wait for</i>)	vänta på dig	EN
*lyssna till musik (<i>ålderdomligt</i>)	lyssna på musik	EN
*titta i TV (DE <i>im Fernsehen</i>)	titta på tv	DE
*tänka om dig (eng. <i>think about</i>)	tänka på dig	EN
*skicka för dig (eng. <i>send for</i>)	skicka till dig	EN
*taket av huset (eng. <i>the roof of the house</i>)	taket på huset / husets tak	EN
*huset av mina föräldrar (eng. <i>the house of my parents</i>)	mina föräldrars hus	EN
* för ekonomiska skäl (eng. <i>for...reasons</i>)	av ekonomiska skäl	EN/FR
*jag är i ett café	jag är på ett café	DE <i>im</i>
*bo i Gotland	bo på Gotland	EN/DE
*bo på Sverige	bo i Sverige	–
*Jag är i skolan (= jag arbetar där)	Jag arbetar på skolan.	DE <i>in der Schule</i>
*prata till dig (eng. <i>talk to</i>)	prata med dig	EN
*gifta sig till någon	gifta sig med någon	EN
*vara van till något	vara van vid något	DE <i>gewohnt an</i>
*sträva till något (DE <i>streben zu</i>)	sträva efter något	DE
*händer till min syster (eng. <i>happens to</i>)	händer min syster (utan prep.)	EN/FR/ES

10. Snabbreferens och TISUS-tips

10.1 Beslutsfält: i, på eller hos?

Fråga	Svar
Är det en person ?	hos (befintlighet) / till (riktning)
Är det en ö , halvö, berg, slätt, herrgård?	på
Är det ett land/stat/kommun/stadsdel (allmänt)?	i (<i>undantag: vissa stadsdelar tar på, t.ex. på Söder</i>)

Fråga	Svar
Är det en specifik gata, torg eller plats ?	på
Är det en institution / offentlig plats (sjukhus, restaurang, jobb)?	på
Är det inuti ett rum/byggnad konkret?	i

10.2 Beslutsfält: till, för eller åt?

Fråga	Svar
Är mottagaren av information (berätta, förklara, visa)?	för
Är mottagaren av ett konkret föremål eller meddelande (ge, skicka, ringa, säga)?	till (eller ingen prep. + indirekt objekt)
Görs handlingen i någons ställe som tjänst?	åt
Är handlingen en gest eller reaktion riktad mot någon (skratta, svära, nicka)?	åt
Är det i någons ställe som arbetstagare?	för (vikariera, representera)
Är det riktning åt vilket håll ?	åt
Är det riktning mot ett mål ?	mot (eller till om målet nås)

10.3 TISUS-strategi för prepositioner

1. **Lär in prepositionen som en del av verbet/adjektivet.** Memorera "bero **på**", "intresserad **av**", "rädd **för**" som ett ord. SO på svenska.se ger denna information under "KONSTR.".
2. **Vid osäkerhet i skrivdelen, omformulera.** Är du osäker mellan *i* och *på* med en ö-stat, skriv ut hela namnet (*i Republiken Irland*) eller välj ett annat substantiv som styr ett tydligt val.
3. **Undvik vaga byråkratprepositioner** som *gällande, beträffande, avseende, rörande, angående, kring* i resonerande text. Språkrådet och Språkkonsulterna varnar konsekvent för dem.
4. **Kontrollera adjektivens prepositioner** – där syns modersmålet mest. Speciellt: *stolt över, intresserad av, rädd för/om, van vid, snäll mot*.
5. **Använd av med försiktighet.** Engelskans *of* leder ofta till idiomatiska konstruktioner (*taket av huset*). Pröva genitiv eller *på* i stället.
6. **På muntliga delprovet:** vid tveksamhet, välj den enklare prepositionen (*om* i stället för *kring*; *för att* i stället för *gällande att*) – bedömare belönar begriplighet.

10.4 Auktoritativa källor att slå upp i

Källa	URL	När den används
SO – Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien	svenska.se	Konstruktioner till varje ord (klicka <i>Visa mer</i>). Förstavalet.
SAOL – Svenska Akademiens ordlista	svenska.se	Stavning, böjning.

Källa	URL	När den används
SAOB – Svenska Akademiens ordbok	saob.se	Historisk användning.
Frågelådan (Isof/Språkrådet)	frageladan.isof.se	Konkreta språkfrågor med rekommendationer.
Språkriktighetsboken (Språkrådet & NE, 2 uppl. 2023)	bokhandel	Standardverk för normfrågor inkl. <i>i/på</i> .
Svenska Akademiens grammatik (SAG)	bibliotek	Vetenskaplig referens för prepositionsattribut.
Svenskt språkbruk (Norstedts)	bokhandel	85 000 konstruktioner och fraser.
Mediespråk	mediesprak.fi	Praktiska råd om bl.a. <i>till/för/åt</i> .
Stockholms universitet, TISUS	su.se/tisus	Exempelprov och bedömningskriterier.

Avslutande anmärkning

Som Språkrådet själv konstaterar är prepositionsval **en av de vanligaste språkfrågorna i svenska**, och svaret är ofta att **flera prepositioner kan vara rätt** med små betydelsenysner. På TISUS-nivå förväntas du dock kunna:

- välja den **standardspråkliga, stilistiskt neutrala** prepositionen i normalprosa,
- känna igen och undvika **direktöversättningar** från engelska och tyska,
- behärska de fasta **verb-, adjektiv- och substantivkollokationerna** i avsnitt 6–8,
- skilja mellan **rumslig och administrativ aspekt** vid val mellan *i* och *på*,
- skilja mellan **mottagare av sak, mottagare av information, tjänst i någons ställe** och **gest mot någon** vid valet mellan *till*, *för* och *åt*.